שושן הבירה. יליע שעשוי על שער מזרח ומקרי שושן הבירה במגמות בפרק שמי הלחם (דף נח.): [יח] [טו]**שיהו אומנין נוטלין בקטנה.** כשהיו מתנין עם הסומנין לעשות כך וכך לחמות מלמלכה לבדק הבית היו מתנין בשל משה והן עושין בחותמו מדה שמתנין שמא יפחתו דל"מ לגמרי הילכך מחזירין בגדולה: **ותרתי למה לי.** נחמ סגי (מ) כ) (בחותמה) [בגד מחותמה] של משה שהיו ו' טפחים: **חדא לדהבא וכספא.** שמלמלכת טורח היו מתנין בשל משה ומחזירין לחותמה שגדולה היממנה מני למנצע:

לבנינא. לחומה נוטלין בשל משה ומחזירין בחומה שיתירה עליה למנצע: **מתני' אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת.** הוי מוס: **שני כיסין.** לכל בהמה יש לה לכל בילה כיס אחת לפי שהכיס מלוח בחמלצעיתו ומבחוץ ניכר שהרי בחמלצע הוא משוקע ורלוחין בו שורה העמוקה: **ומושיבין אותו על עבוזו.** גרסינן והכי אמרינן בעירובין בפ' כילד מעברין (דף נג.): **לכוזו** מנן לו עכוזו מנן על עכוזו על (ע) עגבותיו אחת מושיבין את הכבוד שמין לו מלמ בילה אחת: **ומעך.** וממשמש בכיס ובכלכלים ומס יש (י) [כל] קופה לנאת ומס הוא יולאה הוי מוס: **כפלים.** פלנק"ס: **והתיר ר"ע.** להוי מוס הולין (כ) ובינה בחמלומה: **גמ' חסורי מחסרא בו'.** וכ' יחמעאל למיפא הוא לפלוג דקאמר ת"ק אין לו אלא בילה אחת (ל) ובשני כיסין הוי מוס ואחי רבי יחמעאל למימר בידוע שים לו שתי בילים אבל אחת מודינא לך דכי אין לו אלא כיס אחד כמי שאין לו ב' כיסים בידוע שיש לו ב' ביצים אין לו אלא אחד כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי ואתא ר"ע למימר בידוע לא אמרינן אלא מושיבו על עכוזו וממעך אם יש [ז] ביצה סופו לנאת: **ומעשה שמיעך ולא יצא וכו'.** [ג]**תניא א"ר יוסי מעשה בפירן של בית מנחם שמיעך ולא** [מ] **יצאת ונשחטה ונמנאת דבוקה בכלכלים והתיר ר"ע** ואסר רבי יוחנן בן נורי אמר לו ר"ע לר' יוחנן בן נורי [נ]**עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל אמר לו** רבי יוחנן בן נורי לר"ע עד מתי אתה מאכיל [ס] **ישראל נבילות לאו מישחט שחטיה אלא טריפות** לא איסור טריפות הוא אלא עד מתי אתה מאכיל ישראל קדשים בחוץ: **מתני'** [ע]**בעל חמש רגלים או שאין לו אלא שלש ושרגליו** [פ] (שהוא) קלוטות כשל חמור [צ]**והשחול והכסול איזהו שחול שנשמטה יריכו וכסול שאחת** (נ) [פ] [ק]**מיריכים גבוהות: גמ'** [ר]**א"ר הונא לא שנו אלא שחסר** [ש] **יתר** ביד אבל ברגל טרפה נמי הוי דכל יתיר [ת]**כנטול דמי אמר רב פפא לא** שהמיסוך מן הייתור הוי ביד שים לו בעבוז ה' רגלים ג' ידים וד' רגלים ובעל ג' [כ] ב' רגלים וית אחת בידיל לו שייך טריפות: **כנטול דמי.** ובהמה שנטל ירך וחלב שלה [כל] נבילה וקי"ל בהמה שנחתכו רגליה מן המרכובה ולמעלה טריפה ועוד נוקע לחטמא לשם מדוכתיה טריפה: **לא תימא.** למכל וכל דומיה לחמור לעגילין ולא סדיקין: **אלא כיון דעגילין.** כשל חמור הוי מוס לפרסות בהמה טהורה חין עגולות: **כשלי.** פלנ"ק: **בתוך הכשל.** כך לרך [כה] שבהמה שהירך מחוברת בחליה קמוך לכשלים ולא למעלה מן הכשלים (מ) להיינו על גב החליה: **שנשתרבבה יריכו.** מילריכותיו גדולה מהבירתה: **מתני' אע"פ שאינו ניכר.** בגמרא מפרש: **לא שמענו אלא אלו.** שהוזכרו למעלה ואלו הן הג' שהוסיף חת שהגלגל עינו כו': **לשל חזיר.** מפרש בגמ': **רוב המדבר.** היינו (נ) קלת הלשון שהיו דבוק בחלקומיו[כו]: **גמ' מחמת עצמו.** שהין השבר נראה חלל ניכר הוא מחמת [כז] שהוא והילוך הרגל זו היא [מ]**מלאכתו: דלאו היינו אורחיה.** שיהא גהגל [כח] של בהמה עגול: **תשב לזכר.** ימי טומחה שבעה ול"ג ימי טוהר: **תשב לנקבה.** י"ל טמחים וס"ו טהורין: **לזכר ולנקבה.** למומרת ימי טומחה לנקיבה שבועיים וימי טוהר לזכר לפי שיהא לה חלת ל"ג ימי טוהר: **מאי טעמא דר' מאיר.** למאי היולדת מין בהמה טמחה [כט] לילדה כולד מעליה: **הואיל.** ודומה לחדם בהגהל הטין: [ל]**באוכמא.** שחור של עין הבהמה [מ](היינו) עגול בשל חדם: **הא בצירא.** כל בית מוחב [ל] הלובן והסיבית קרי ליה והוא ודאי [לחיינו] עגול בשל חדם: **לא תימא.** דבעי' דומה לחזיר מכל וכל דחפיל ופריס שחפה עליונה ותחיים התליונות עודפות על התחתונות ומפי המורה מיתמר לן חיפכא דחפיל התחתונות ועודפות על העליונות הולכות וממתדלדות כחפוד: **גמ'** [לא]**מאי תנא. דלמאי** להאי [לב]**מעשה דקמני ומעשה** דכיון שאתה אוסרן לאכול בחרק אין לו תקנה אלא קבורה: קדשים בחרק. דתם הוי ואינו נאכל אלא בירושלם[לג]: טרפה נמי הוי. דכל יתיר כנטול דמי ותנן בהמה שנתחכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טרפה דשם ישנו לצומה הגידים: שרגלו אחת נכנסת בתוך הכסלים ורגלו אחת על גבי הכסל לסוף הכסל כדרכו: שנשתרבבה יכרו. שאורכה מחברתה: ושגיטל רוב המדבר של לשונו. רוב מן הלשון שנפרד מן החיך התחתון אותו שיכול לכפוף למעלה: אינו ניכר לחרן מי הוי מומא שבגלוי בעינן: אבל ניכר מחמת מלאכה. שכשהולך נראה והליכה קרי מלאכה: למימרא דלא היינו אורחיה. למיהוי עינו עגול כשל אדם: תשב לזכר ולנקבה. דמ' זכר ומינוויהו נטרה ר"ד ימי טומאה לנקבה: הא באוכמא והא בצירא. כלומר אוכמא דעיניה אורחיה למיהוי עגול כשל אדם: צירא. כלומר כוליה חריץ של עין לאו אורחיה: דשפיר. חד כשל חזיר: ופריס. ששפתו עקומה למעלה כחזיר: ופליגי רבנן עליה. דאמרי לא שמענו את אלו:

בפירן [לג] **של בית מנחם.** פירש בקונטרס שם הכפר ובמוסגמת (פ"ל) כמוב בפרה של בית מנחם כמו בהמוח [מעשה בפרה של בית מנחם] שניטלה חשם שלה (סנהדרין דף לג.): **שנשמטה יריכו.** פי' בקונטרס לישלוויי"ר בלע"ז וכגון ללא לישכול ניביה דלי לישכול ניביה טריפה נמי הוי כלחמר בחלו טריפות (חולין דף נה:) סלי בוקח לחטמא לשם מדוכתיה טריפה וסני מילי לשישכול ניביה וקנית לפירוזו לשיכא מלן דטריף חשם חפילו לם לישכול ולא לישפוק ללא יש לפרש דנשמטה כן מחמלת גרייחה וכן נשחרבבה נשמוך:

תימא דעגילין ולא סדיקין אלא כיון דעגילין אע"ג דסדיקין: והשחול והכסול וכו'. ת"ר איזהו כסול ואיזהו שחול שחול שנשמטה יריכו כסול שרגלו אחד בתוך הכסל ורגלו אחד ע"ג הכסל [פ]**תניא** השרוע והקלוט שרוע שנשתרבב [צ] לו יריכו קלוט שרגליו קלוטות כשל חמור וכשל סוס: **מתני'** [ק]**נשבר עצם ידו** ועצם רגלו אע"פ שאינו ניכר מומין אלו מנה אילא ביבנה והודו לו חכמים ועוד ג' הוסיף אמרו לו לא שמענו [אלא] (ד) [ג] את אלו [ר]שגלגל עינו עגול כשל אדם [ש]ופיו דומה כשל חזיר [ת]ושניטל רוב המדבר [ס] [ל] בלשונו ב"ד של אחריהן אמרו ה"ז מום: **גמ'** אינו ניכר מי קא הוי מומא אמר רב פפא אינו ניכר מחמת עצמו אבל ניכר מחמת מלאכה: מומין אלו מנה וכו': למימרא דלאו היינו אורחיה ורמינהו [ע]**המפלת** [ב]מין בהמה וחיה ועוף בין טמאין בין טהורין אם זכר תשב לזכר אם נקבה תשב לנקבה אינו ידוע תשב לזכר ולנקבה דברי ר"מ ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מ"ט דר"מ הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם אמר רב יוסף ל"ק הא באוכמא הא [ג]בחיוורא: ופיו דומה כשל חזיר: אמר רב פפא לא תימא דשפיד ופרום אלא כיון דפרום אף על גב דלא שפיד: ושניטל רוב המדבר [ט] שבלשונו: מתני' מני רבי יהודה היא דתניא [י]ואת שניטל רוב הלשון רבי יהודה אומר רוב המדבר של לשונו: **מתני'** [מ] ומעשה שהלחי התחתון עודף על העליון ושאל [ו] [י] ר"ג לחכמים ואמרו [ם]הרי זה מום: **גמ'** מאי תנא דקתני ומעשה משום דתנן פיו דומה לחזיר ופליגי רבנן עליה דרבי [ז] וקאמרינן כי פליגי רבנן עליה דרבי בשפתו עליונה עודפת על התחתונה אבל שהתחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום

ומעשה

[מ]**שנעל בן גמליאל:** [יח] מה"ד שהיו אומנין: [יט] עושין במדה הגדולה למדת אחת מאותן שבשושן הבירה: [כ] תסגי עם של: [כא] יש שם ביצה סופה: [כב] מה"ד בפירוזו: [כג] ג' רגלים ב' רגלים: [כד] שלה טריפה וקיימא לן בהמה שנתחכו: [כה] דרך הבהמות שהירך: [כו] במלקוחיו של המדבר הס"ד: [כז] מחמת מלאכה שצולע והילוך רגל הבהמה זו: [כח] גלגל עין של בהמה עגול כשל אדם: [כט] טמאה היא כולד תי' לידה נמחק: [ל] מושב העין הלובן כו' צריא וההיא ודאי: [לא] מה"ד בפירוזו של:

מסורת הש"ס

גמ' ג) [עירובין נג.] **ג)** [תוספתא פ"ד ומ"ש] **ג)** [תולין טו.] **ד)** [תולין נח: **ה)** ביצה לה: **ו)** [מירכותיו] **ז)** [תולין סה:] **ח)** כ"ה כגטול דמי ותמ"ל פיקחא וכגלגי שהן קלוטות כשל חמור כמ כ פפא כו' כ"ק **ט)** תגיג ל"ק **י)** [נדה כג.] **יא)** [נדה כח. תולין **יב)** [בעל ג.] **יג)** נדה כח. תולין עג. כ"ימות ז: **יג)** [ל"ל בציר"א וגילכא כ"ה בצ"הרא פ' תמוס הסוגה שם הסמוך. ע' ערוך ערך לר' ו'] **יד)** קדושין כה. ומ"ש **רש"י עו)** כלן שייך ד"ה שלא מסה שהוא ו' טפחים הס"ד ותמ"ל מה"ד כשהיו לומנין כו' למדת מחמ הגדולה ש'מירה עליה מלנצע הס"ד ותמ"ל מה"ד שלא יכולו ולא בגדולה הס"ד ומה"ד ולמרמי למ"ל כתב שגי **טו)** [ל"ל שיהו] כלן שייך ד"ה שלא מסה שהוא ו' טפחים הס"ד ותמ"ל מה"ל מה"ד שלא יכולו ולא בגדולה הס"ד ומה"ד ולמרמי למ"ל כתב שגי הס"ד ותמ"ל מה"ד שלא יכולו ולא בגדולה הס"ד ומה"ד ולמרמי למ"ל כתב שגי כו' שמלמלכה יקרא היא מתנין וכו' **טז)** [תולין קד ב:] סלי בוקח לחטמא לשם מדוכתיה טריפה וסני מילי לשישכול ניביה וקנית לפירוזו לשיכא מלן דטריף חשם חפילו לם לישכול ולא לישפוק ללא יש לפרש דנשמטה כן מחמלת גרייחה וכן נשחרבבה נשמוך **יז)** [תולין קד ב:] סלי בוקח לחטמא לשם מדוכתיה טריפה וסני מילי לשישכול ניביה וקנית לפירוזו לשיכא מלן דטריף חשם חפילו לם לישכול ולא לישפוק ללא יש לפרש דנשמטה כן מחמלת גרייחה וכן נשחרבבה נשמוך **יח)** [תולין נה:] **יט)** [מירכותיו] **כ)** [תולין סה:] **כא)** [תולין נח:] **כב)** [תולין סה:] **כג)** [תולין נח:] **כד)** [תולין נח:] **כה)** [תולין נח:] **כו)** [תולין נח:] **כז)** [תולין נח:] **כח)** [תולין נח:] **כט)** [תולין נח:] **ל)** [תולין נח:] **לא)** [תולין נח:] **לב)** [תולין נח:] **לג)** [תולין נח:]

מסכת עוקצים
פרק ב' משנה ז'

עֲלֵי יָרָקוֹת יֵרָקִים, מִצְטָרְפִין. וְלִבְנִים, אֵינָן מִצְטָרְפִין. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר, הַלְּבָנִים מִצְטָרְפִין בַּכְּרוּב, מִפְּנֵי שֶׁהֵן אֹכֶל. וּבַחֲזָרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְשַׁמְּרִין אֶת הָאֹכֶל:

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ח מהלכות מעילה הלכה ס:
לח ב ג מיי' פ"ג מהל' בכורות הל' ה טור י"ד סימן שט:
לט ד מיי' פ"ב מהל' מיקורי מזבח הל' ה סמג עשין ריפ טור י"ד סימן שט:
מ ה מיי' פ"ז מהלכות ביאת מקדש הלכה ט טור י"ד סימן שט:
מא ו מיי' פ"ב מהלכות מיקורי מזבח הלכה ב טור שם:
מב ז מיי' פ"ז מהלכות ביאת מקדש הלכה ז טור שם:
מג ח מיי' פ"י מהלכות מיקורי ביאה הל' ח טוש"ע י"ד סימן קלד סעיף ג:
מד ט מיי' פ"ז מהלכות ביאת מקדש הל' ו ופ"ח הל' ח סמג עשין ריפ טור י"ד סימן שט:

רבינו גרשום

דיתירה על משה דהוי ר' בטפח של כל אדם: ורב נחמן אמר לאצבע דמתניתין דבין חוליא לחוליא: רבי עקיבא אומר. אע"ג דיש לו ב' כיסין בידוע שיש לו ב' ביצים והאחת שמונה בבטן אלא כך בודקו מושיבו לבכור על עכוזו ועל זנבו ועל עגבותיו וממעך בכיס ואם יש שם ביצה אחרת סופה לנאת: והתיר ר' עקיבא. דכיון דנתמעך ולא יצא הוי מום ומותר לאוכלו: ר' יוחנן בן נורי אסר הואיל ונמנאת: אין לו אלא כיס אחד אע"ג דיש לו ב' ביצים כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי ואתא ר' עקיבא ורבו': מעשה בפרה של בית מנחם. אתה מכלה ממונן של ישראל, שחטיה אלא טריפות הוא: שרגלו אחת נכנסת בתוך הכסלים ורגלו אחת על גבי הכסל: שנשתרבבה יכרו. שאורכה מחברתה: ושגיטל רוב המדבר של לשונו. רוב מן הלשון שנפרד מן החיך התחתון אותו שיכול לכפוף למעלה: אינו ניכר לחרן מי הוי מומא שבגלוי בעינן: אבל ניכר מחמת מלאכה. שכשהולך נראה והליכה קרי מלאכה: למימרא דלא היינו אורחיה. למיהוי עינו עגול כשל אדם: תשב לזכר ולנקבה. דמ' זכר ומינוויהו נטרה ר"ד ימי טומאה לנקבה: הא באוכמא והא בצירא. כלומר אוכמא דעיניה אורחיה למיהוי עגול כשל אדם: צירא. כלומר כוליה חריץ של עין לאו אורחיה: דשפיר. חד כשל חזיר: ופריס. ששפתו עקומה למעלה כחזיר: ופליגי רבנן עליה. דאמרי לא שמענו את אלו:

ט) כ"ל דנמלל פירושים נמען הפיא והיה נקרל על המוסנת כדין כמור מס.

שיטה מקובצת

ל) שהיו אומנים: **כ)** מעילה ותרתי למה: **ג)** נתן אמר לאותה ששנינו או שיש: **ד)** לו אלא כיס אחד אין לו: **ה)** מושיבו אותו על כר אם יש שם ביצה: **ו)** יצא ונשחט ונמצאת: **ז)** יש שם וכו' מעשה בפירוזו אות ן' נמחק: **ח)** יצאת ונשחט אות ה' נמחק: **ט)** מאכיל לישראל: **י)** תי' שהוא נמחק: **יא)** מירכותיו גבוהות משל חברתה: **יב)** תי' לו נמחק: **יג)** אלא אלו את שגלגל עינו נדה כ"ג ושם רפ"ג בירושלמי: **יד)** המדבר של לשונו ב"ד של אחריהן אמרו הרי אלו מומין: **טו)** של לשונו אות ב' נמחק: **טז)** מעשה אות ר' נמחק: **יז)** ושאל ר'

עין משפט נר מצוה

מה א מיי׳ פ״ז מהל׳ יסו״ת הי״ח סמ״ע.
מו ב מיי׳ פ״ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ג טור י״ל סימן קט״ו.
מז ג מיי׳ פ״ז מהלכות ביאת מקדש הלכה ו טור שם.
מח ד מיי׳ שם הלכ׳ ט.
מט ה מיי׳ שם הלכה ג טור שם.
נ ו מיי׳ פ״ז מהלכות ביאת מקדש הלכה ה טור י״ל סימן קט״ו.
נא ז מיי׳ שם פ״ח הלכה ו טור שם.
נב ח מיי׳ שם הלכה ג טור שם.
נג ט מיי׳ פ״ב מהל׳ פסולי המוקדשין הלכ׳ ג טור שם.
נד י כ מיי׳ שם ופ״ח מהלכות ביאת מקדש הלכה ו טור שם.

פניני רש״י

פיו בלום ורגליו מבולמות. ...שפיו קצור שאין יכול לפותחו אלא מעט ורגליו מבולמות:
(חולין קז: ד״ה נלפ)

רבינו גרשום

והתנן בפרקין דלקמן. שפתו העליונה עודפת כו׳: אבל בבהמה לא הוי מומא: לא קשיא הא. דאית ביה עצם בשפתו התחתונה הוי מומא: שהיתה כפולה. בשנים: בזמן שהיא עצם אחד. שהסחוט שלה אחד ולמעלה נכפלת הוי מום: פיו בלום. דחוק הרבה: ורגליו מבולמות. חדות ודחוקין הרבה הטלפיים: אם מחמת הריוח. כלומר אם הוא בלום מחמת שאינו מדויחו אינו מום: אם בלום מחמת העצם. שהעצם דחוק הרבה ומחמת כן אינו יכול לפתחו הוי מום: בחססית. היינו סחוס: דכריכא. עגולה: וקטינא. רכה: שלש אינו מום. שכן דרכה: סיפא. או שאין בה ג׳ חוליות בטלה קא מיירי: ושנפגם עצמו שבפיו. לחיו: שאין שוחטין עלייהו. הבכור במקדש להקריבו דשמא מום הוא: ולא במדינה. דשמא לא הוי מומא ואסור לשוחטו במדינה אלא על מום גמור: ובעל יבלת. אלמא דלא הוי מום גמור: לא קשיא הא. דקתני אין שוחטין על יבלת היינו כי הויא בגופו ומתניתין וקרא דחשיב ליה מום כי הויא בעינו דקרא אית ביה עצם ביבלת שבגופו הוי מום. ומתניתין דאין שוחטין דלית ביה עצם הא בעינו אע״ג דלית בה עצם הוי מומא. בגופו לא הוי מום. כי לית בה עצם הא פסול הוי להקרבה. אמאי תלתול בעלמא. תלתול כעין שומא של בשר שתולה בעור: לבן. אין מומין בלבן אמאי אין שוחטין במקדש: אלא אידי ואידי בלבן. (לישׁ׳ בכלה כך דרשו בשבתא דריגלא): הא דאית ביה שיער. ביבלת שהלבן הוי מומא והא קמ״ל אע״ג דשאר מום לא פסול בלבן אי אית ביה שיער פסיל דאי ליכא שיער בו לא פסיל: במראה אבל לא במדה. כלומר דלא יהיב שיעורא לאורן גדולה כי היכי דיהיב לעין גדולה ולביצה גדולה: ורבנן. דלא הודו לו עד כמה תהא האחת קטנה מחברתה דהוי מומא עד פחות מכפול: ערקוב. מקום כף הירך:

שיטה מקובצת

א] מעשה נמי שהלחי התחתון: **ג]** מחמת הריוח אינו: **ג]** כפולות בחססיות אחת כו׳ בשתי חססיות אינו: **ד]** שיבלת בעינו ושנפגם עצם ידו ועצם רגלו ושנפגמה עצמו של פיו ס״א שנפקע ועוד בקצת ספרים שנפסק עצמו שבפיו: **ה]** אומר אחת מביציו גדולה כשתים בחברתה ולא הודו: **ו]** הא יבלת כתיבא באורייתא: **ז]** סתמא כתיב מה: **ח]** בגופא פסולי הוי מומא לא הוי: **ט]** בעלי התלתולין: **י]** אמר ר״ל לא קשיא: **יא]** זמן שהן מגדילין: **יב]** באיזה ערקוב אמרו: **יג]** כהן הס״ד ומה״ד אבל בבהמה לא את אמרת בבהמה התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום הס״ד ומה״ד הא: **יד]** ארוכה ונקפלת על העליונה: **טו]** בפה לא: **טז]** תי׳ שלא היו נמחק: **יז]** מחמת דיקא תי׳ דיצא נמחק: **יח]** מתי׳ ובתוספתא כו׳ עד סוף הדבור גליון: **יט]** סיפא ושאין בה: **כ]** יבלת וירואה תי׳ וראין נמחק: **כא]** החוטין קא מיירי: **כב]** מום גמור הוא: **כג]** בגופו לאו מום: **כד]** לישחט עליו קרא כו׳ ומתני׳ דהכא: **כה]** תרוייהו ביבלת במומין שבלבן דאית ביה: **כו]** ובדלית ביה תי׳ נמי נמחק: **כז]** הוא שיהו זגבן: **כח]** הדם כמו אוצר בלום הס״ד:

מסורת הש״ס

גמ׳ א) נ״ל ואם אינו עצם אחד וכ״ל **ב)** נ״ל ר׳ חנניא ב״ג **ג)** נ״ל לפ׳ מימא דכריכא וקטינא פלא כו׳ נ״ק **ד)** [מכות ג. קפ: חולין קלב:] **ה)** ס״ל ושנפסק **ו)** [לעיל ג.] **ז)** פשט גדולה ופשט נ״ק **ח)** [נקמן מא.] **ט)** [נ״ל דתניא] **י)** [נקמן מח:] **יא)** [לעיל נח:] **תוס׳ יג)** נ״ל וע״ל כלאים רפשון ספרים כו׳ נ״ק **יד)** [וע״ע ברכ״י חולין קז: ד״ה בלום]

הגהות הב״ח

(א) **גמ׳** ממחת (הריוח) מז״מ וע״כ ס״ל הריוחי: **(ב)** **שם** כפולות (כמסחסות) מז״מ וע״כ ס״ל **בהסחסות**: **(ג)** **שם** במשנה אם שילפה בעינו וכו׳ ושנפגם עצמו שבפיו וכו׳ רבי יהודה אומר אחת מביציו גדולה כשתים: **(ד)** **גמ׳** קתני סתמא כתיב מה לי: **(ה)** **שם** במשנה לאיזה ערקוב אמרו ר׳ מניע: **(ו)** **רש״י** ד״ה בזמן וכו׳ שאין לה מגע: **(ז)** **ד״ה** ואם אינה וכו׳ לפ מיתפרש לי ומכל מקום לא דמי: **(ח)** **ד״ה** ואם ממחת העצם וכו׳ ממחת הריוח של מדה וכו׳ כפום הכרגלים אלא פלא היו **הפסיעות** רחבין כל כך: **(ט)** **ד״ה** ושנפגם וכו׳ נשפר הס״ד ואח״כ מ״ה **ושנפקע** עצמו שבפיו וכו׳ ומעלה מן החוטין קמיירי דאי חוטין גופייהו דהיינו **השיניים עצמן שבאמצע הפה** הא תנן לעיל **פפילו** נפגמו או נגממו ממי הוי מום הס״ד: **(י)** **ד״ה** מידי ומידי וכו׳ אין שוחטין לא במקדש ולא במדינה וכן ממי דקתני וכו׳ מלויייהו ניחלת שבלבן ולא **קשיא** אית ביה עצר כל״ל:

הגהות צ״ק

[א] כך היא ג׳ הסו״ע ויש גורסין שאין זכאן מגיעות לערקוב הילכך כלילך מהכי לא הוי מומא כו׳ וכו׳ בתוי״ט ס״ק:

תורה אור

גמ׳ א] אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל־ טְמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע:
(ויקרא כב, ד)

ב] עִוֵּר אוֹ שָׁבוּר אוֹ חָרִיץ אוֹ יַבֶּלֶת אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת לֹא תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיְיָ וְאִשֶּׁה לֹא תִתְּנוּ מֵהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַיְיָ:
(ויקרא כב, כב)

ומעשה נמי שלחי התחתון עודף על העליון שאל רשב״ג לחכמים ואמרו ה״ז מום והא גבי אדם הוא דתנן [ו]שפתו העליונה עודפת על התחתונה או שתחתונה עודפת על העליונה ה״ז מום גבי אדם הוא דכתיב [א]איש איש מזרע אהרן איש ששוה בזרעו של אהרן אבל בבהמה לא אמר רב פפא לא קשיא הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם: **מתני׳** [א]אוזן הגדי היתה כפולה אמרו חכמים בזמן שהוא עצם אחד מום [ב]בזמן שאין בו עצם אינו מום רבי חנניא בן גמליאל אומר [ב]זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ושאין בה שלש חוליות ה״ז מום: **גמ׳** ת״ר [ג]פיו בלום [ד]ורגליו מבולמות מחמת [ה] הרוח אינו מום מחמת העצם ה״ז מום [ה]אזניו כפולות [ו] [ז]בחסחסות אחת ה״ז מום בשתי חסחסיות אינו מום: [ז]ר״ג אומר זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר: אמר רב פפא [ח]לא תימא דקטינא אלא דכריכא אף ע״ג דאלימא: או שאין בה שלש חוליות וכו׳: אמר רב הונא בגדי שתים ה״ז מום שלש אינו מום בטלה שלש הרי זה מום ארבע אינו מום מיתיבי בגדי אחת הרי זה מום שתים אינו מום בטלה שתים הרי זה מום שלש אינו מום תיובתא דרב הונא ורב הונא [ט]מתני׳ אטעיתיה איהו סבר מדרישא בגדי סיפא נמי בגדי ולא היא רישא בגדי וסיפא בטלה: **מתני׳** [י]רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר את שיבלת (ג) [ל] בעיניו ושנפגם עצם ידו ורגלו [יא]ושנפרק עצמו של פיו [יב]עינו אחת גדולה ואחת קטנה [יג]אזנו [יד]אחד גדולה ואחד קטנה במראה אבל לא במדה רבי יהודה אומר [טו] שתי ביציו אחת גדולה כשתים שבבירתה ולא הודו לו חכמים: **גמ׳** למימרא דיבלת הוי מומא ורמינהו ואלו [טז]שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה בעל גרב ובעל יבלת ותסברא הא [יז] כתיבא [יח]יבלת באורייתא אלא ל״ק הא בגופו הא בעינו מכדי קרא סתמא (ל) [יט] מה לי בגופו ומה לי בעינו אלא לא קשיא הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם דקרא דאית בה עצם מתני׳ דלית בה עצם בעינו הוי מומא בגופא לא הוי מומא ולית לה עצם [כ] בגופא פסולה הרי תלתול בעלמא הוא [כא]דתנן [כב]ר״א אומר בעלי [כג] התילולין פסולין באדם וכשירין בבהמה אלא אידי ואידי בעינו ולא קשיא הא בשחור הא בלבן [כד]והא אין מומין בלבן אלא אידי ואידי בלבן [כה] ואמר ר״ל לא קשיא [כו]הא דאית בה שער הא דלית בה שער: עינו אחת גדולה וכו׳: תנא [כז]גדולה כשל עגל קטנה כשל אוז: אזנו אחת גדולה וכו׳: ורבנן עד כמה [כח]תניא אחרים אומרים אפילו אינה לשניה אלא כפול כשירה: **מתני׳** זנב העגל שאינה מגעת לערקוב אמרו חכמים כל מרבית עגלים כן כל זמן [כט] שיהו מגדלין הן נמתחות (ה) [יב] איזהו ערקוב שאמרו ר׳ חנינא בן אנטיגנוס אומר בערקוב שבאמצע הירך:

פין בלום. פירש בקונטרס בלשון ג׳ נפוח וכו׳ [יג]בלשון רבינו שפיו כמו מוטמו בלוס בלקמן בפרק מומין אלו (דף מג.) לפירושו נקבו שמומין כדפי׳ לקמן בקונטרס וכמו בלוס עלמו בשעת מריפה בפ׳ כיצד הלם (חולין דף פט.)[כמ]: **והא** אין מומין בלבן. ופע״ג דפלוגתא היא לעיל (דף לח:) הא מוקימנא לעיל מתני׳ כמ״ד אין מומין בלבן: **אלא** אידי ואידי בשחור גרסינן. ולא גרסינן בלבן:

ה״ג

גרלה כל כך: **לשל חזיר.** מפרש בגמ׳: **גמ׳ בלום.** קלר: **מבולמות.** קלרות ברוחב לנקפני״ד בלע״ז: **אם מחמת הריוח.** שמין לו ריוח כל כך בפה [טו] ולא בעצם ולא בבשר שהפתים אינו מוס: **ואם מחמת העצם.** שהפתים פחומות יפה לכל הלמייס מלוקות זו זו שמינו יכול לפותמן לכי לכיל לו פעי מרחיב השפתים ורלה שיעלה כעוד ה״ז מוס וכן ברגליו ברגליו קלרות ממחמ [ט] ברוח של מדה לחת העצם והבשר של כפות הרגליס [יו] שלא היו רחבין כל כך אינו מוס ואס ממחמ העצם שהעצם קלר והבשר מרחיב מלמטה ויוצא למוך מחמת [ט] הרוח אינו מום מחמת העצם ה״ז מום [ה]אזניו כפולות [ו] [ז]בחסחסות אחת ה״ז מום בשתי חסחסיות אינו מום: [ז]ר״ג אומר זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר: **אמר רב פפא** [ח]לא תימא דקטינא אלא דכריכא אף ע״ג דאלימא: או שאין בה שלש חוליות וכו׳: אמר רב הונא בגדי שתים ה״ז מום שלש אינו מום בטלה שלש הרי זה מום ארבע אינו מום מיתיבי בגדי אחת הרי זה מום שתים אינו מום בטלה שתים הרי זה מום שלש אינו מום תיובתא דרב הונא ורב הונא [ט]**מתני׳** אטעיתיה איהו סבר מדרישא בגדי סיפא נמי בגדי ולא היא **רישא** בגדי וסיפא בטלה: **מתני׳** [י]רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר את שיבלת (ג) [ל] בעיניו ושנפגם עצם ידו ורגלו [יא]ושנפרק עצמו של פיו [יב]עינו אחת גדולה ואחת קטנה [יג]אזנו [יד]אחד גדולה ואחד קטנה במראה אבל לא במדה רבי יהודה אומר [טו] שתי ביציו אחת גדולה כשתים שבבירתה ולא הודו לו חכמים: **גמ׳** למימרא דיבלת הוי מומא ורמינהו ואלו [טז]שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה בעל גרב ובעל יבלת ותסברא הא [יז] כתיבא [יח]יבלת באורייתא אלא ל״ק הא בגופו הא בעינו מכדי קרא סתמא (ל) [יט] מה לי בגופו ומה לי בעינו אלא לא קשיא הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם דקרא דאית בה עצם **מתני׳** דלית בה עצם בעינו הוי מומא בגופא לא הוי מומא ולית לה עצם [כ] בגופא פסולה הרי תלתול בעלמא הוא [כא]**דתנן** [כב]ר״א אומר בעלי [כג] התילולין פסולין באדם וכשירין בבהמה אלא אידי ואידי בעינו ולא קשיא הא בשחור הא בלבן [כד]והא אין מומין בלבן אלא אידי ואידי בלבן [כה] ואמר ר״ל לא קשיא [כו]הא דאית בה שער הא דלית בה שער: עינו אחת גדולה וכו׳: תנא [כז]גדולה כשל עגל קטנה כשל אוז: אזנו אחת גדולה וכו׳: ורבנן עד כמה [כח]תניא אחרים אומרים אפילו אינה לשניה אלא כפול כשירה: **מתני׳** זנב העגל שאינה מגעת לערקוב אמרו חכמים כל מרבית עגלים כן כל זמן [כט] שיהו מגדלין הן נמתחות (ה) [יב] איזהו ערקוב שאמרו ר׳ חנינא בן אנטיגנוס אומר בערקוב **שבאמצע הירך:**

גמ׳

הוי מוס ולא קשיא קלר דמשמע דלפילו בגופו הוי מוס לממני׳ דמשמע דלמינו מוס גמור ללא בעין לבל בגופו מוס הוא ליפסל ולא ליפמע [כו] קלר לפיל בית עצם ומתני׳ הכא בעינן הוי מוס ולידך מתני׳ דבגופו לא הוי מוס בללית בה עצם: **ולית ביה עצם בגופו פסולה הוי.** בתמיה: **תלתול.** מתיכות בשר המתויים בו כגון בני מלם שיש להם אלל לחזיסם לוטות קטנות של בשר וממעי ממן הס: **פסולין באדם.** הס כהן הוא פסול לעבודה בבעינן שוה בזרעו של אהרן: **אלא אידי ואידי בעין.** לממני׳ קאי ולא לקלר: **והא אין מומין בלבן.** ולפילו במקדש בשר לשחוט: **אידי ואידי.** הא לקתני אין שוחטין (י) במקדש ובמדינה בלבן והא נמי דקתני אין מומין בלבן מרוייהו [כה] ליבלא במומין שבלבן אית ביה עצר מגוה הוא ועלה קתני מתני׳ אין שוחטין לא במקדש ולא במדינה: **והא דקתני אין מומין בלבן בדלית בה שער.** ומתני׳ דשוה גמור הוא בלחוקימנא בשחור ובללית [כו] נמי עצם וקלר בללית בה עצם לפי שמתניתין להכא בללית בה עצם ורבנן: ללא הודו לו בציפים עד כמה תהא מחיצתה קטנה דמכשרי: **מתני׳** **לערקוב.** לפרק שבילך וגמ׳ ומפרש לילה ערקוב: **כל מרבית עגלים.** כל תרבות מנהג של עגלים כך הוא [כז] [א] שיש זגבן מגיעות לערקוב הילכך בליל מהכי הוי מומא וכשהן גדולים הולכות וממעטות עד למטה: **שבאמצע הירך.** מפרש בגמרא:

גמ׳